

naše lepe knjige. Nekaj opisov bo prej ali slej prešlo v šolska berila (Piščalka, Znamenje, Kruh). Hkrati nam ta zbirka znova dokazuje slovensko izrazito moč v liriki in novelistični črtici. Dokazuje, kaj imamo in česa se nekako sramujemo, ko tako po vsej sili hlastamo za romani in velikimi teksti drugih narodov. Izven literarne vrednosti pa imajo Preproste stvari tudi zaslugo, da so v razbesnelosti naših dni potrkale na marsikako dušo, jo spomnile srčne plemenitosti in jo ugrabile vrtoglavemu vrtincu, ki nasiloma uporablja našo domovino. Za vse te rešene in obvarovane moramo biti Cevcu v imenu naroda za knjigo hvaležni.

Janko Moder.

Zorko Simčič: Prebujenje. Roman iz dijaškega življenja. Založila Nova založba v Ljubljani 1943. Strani 350.

»Prebujenje« je imenoval avtor roman iz dijaškega življenja, prav tako pa bi ga lahko prištel v vrsto tako imenovanih »romanov generacije«, ki smo jih v času po prejšnji vojni dobili več. (Prim. Mentor 1936/37, str. 29 sl.) Kajpada Simčičevo delo ni izrazito niti v tej niti v oni smeri in je predvsem izraz avtorjeve mladosti in podoba njegovega prebujenja in dozorevanja. Kljub dijaškemu okolju in kljub nekaterim osebam, ki predstavljajo dopolnilo ali nasprotje pisateljevega osebnega sveta, kaže namreč delo izrazito izpovedni značaj ter je kljub oblikovnemu videzu in kljub posameznim epizodam, kjer je avtor stopil na epska tla, bolj podobno dnevniku kakor pa romanu. Dušan, poglobljena oseba v romanu, tudi prav nič ne skriva avtobiografskih potez. Njegovo srečanje z življenjem, s samim seboj, z okolico in s časom je tako vidno postavljeno v ospredje, da spričo njega obledi vse drugo, tako dogodki kakor ljudje. Razdalja do snovi, ki je tako značilna za pisatelja pripovednika, se je tu skoraj popolnoma umaknila neposredni življenjski udeležbi in nič čudnega ni, da je poglobljena poudarek Simčičevega spisa v samoanalizi ter v osebni izpovedi.

Delo kot izraz sodobnosti ali podoba današnjega pokolenja sploh nima oporišča. V tem pogledu je precej neizrazito, saj pogrešamo v njem sleherne določnejše zasidranosti v časovni problematiki. Resda je čas tako rekoč z letnico označen, vendarle bi ga prav lahko premaknili vsaj za eno obdobje, in dogodki, dasi so omejeni na splošno na Ljubljano, bi se prav tako lahko godili kjer koli. Ostane samo še okolje, šola in dijaški dom, ki pa sta prav tako samo tipična podoba dijaškega miljeja. Kar zadeva opisovanje tega okolja, ga moremo sicer presojati ugodno, čeprav je prikazovanju raznih dijaških dogodivščin odmerjenih na splošno preveč strani, posebno ker se nekaterim odličnim opisom pridružujejo tudi neznatni prizori, izmed katerih je drug podoben drugemu. To velja zlasti za tiste prizore, ki slikajo neizrazito zunanje dijaško življenje, prav tako pa tudi razne dijaške norčije, zbadanja in duhovičenja. Že tu se kaže razvlečenost, ki je v zgradbi pričujočega dela značilna slabost, najsi avtorju tako priljubljeni posegi v stran sami po sebi vplivajo poživljajoče, tako da delo ni preveč enolično. To velja v prvi vrsti tudi za epizode iz Milanovega in Jožetovega življenja, ki prav tako pomenijo neredko zastranitev in rušijo enotnost zgradbe. Če pa se v tem z vidika celote kaže oblikovna slabost, predstavljajo prav posamezne epizode, opisi, označbe in izpovedi najmočnejše strani Simčičevega dela. To delo kot epski organizem sicer ni izdelano, a kaže v zarodkih in osnutkih vendarle obrise močne pripovedne nadarjenosti.

Mnogo izrazitejše in sprejemljivejše kot primer pripovedne vrste pa je »Prebujenje« po svoji izpovedni strani. Takoj je očitno, da Dušan in njegova tovariša, Jože in Milan, izstopajo iz okvira splošnega dijaškega okolja, ki tako pokaže poleg povprečnih tudi izrazitejše predstavnike. Prav borba s povprečnostjo in prizadevanje za osebnostno podobo postane težišče mladostnega prebujenja. Nosilec tega boja, obračunavanje in kritike je prav za prav samo Dušan, kajti Jože in Milan preživljata svoje križe bolj zase, posebno drugi, ki iz sanj in boleznih omahne v smrt, medtem ko se prvi prerodi in ozdravi v dotiku z zemljo. Toda značilno je, da Župančičevo geslo izgubi tukaj svoj pluralistični smisel ter preneha biti splošno veljavna označba za prizadevanje

rodu, temveč se nanaša le bolj na osebno Dušanovo rast, kateri naposled ustreza tudi tridelna razdelitev romana. Svet problematike, ki se nam odkriva v »Prebujenju«, je prav za prav ozek, poleg borbe med povprečnostjo in globljim odnosom do življenja, zlasti do kulture, je našlo najmočnejši poudarek in izraz valovanje in kipenje sil, ki si iščejo smeri in oblike. To nihanje se pri Dušanu naposled osredotoči v sporu med znanjem in spoznanjem, na tej ravnini se konča tudi njegov boj med Lessingovo maksimo o prvenstveni ceni absolutnega iskanja ter med priznanjem normativnih vrednot.

Mladostni neuravnovešenosti in iskanju je dal Simčič s »Prebujenjem« resnično močnega in kipečega izraza, a žal je marsikateremu pojavu odmeril prevelike dimenzije. Prav tako je v spisu preveč razmišljanja in sploh intelektualnih prvin, tako da čutimo premalo toplote. Pogosto sklicevanje na razna mesta iz literature razodeva simpatično načitanost, a moti v izvirnem lepovslovnem delu, zlasti ker zavaja avtorja v take nemogoče primerjave kot Jožetova mati in Cankarjeva Lepa Vida. Prav tako odbija tu in tam neskromnost, nekakšna »Wichtigmacherei«, čeprav se je avtor vnaprej skušal zavarovati pred takim očitkom (str. 336). Prav tako ni prepričevalno poudarjanje novosti, posebnosti, edinstvenosti in ne vem še česa. Kar zadeva sodobno družbo, je v knjigi prav malo borbenosti, v resnici nič takega, česar ne bi bili povedali že drugi. To velja posebej za avtorjevo stališče do kritike, ki ga vzporeja s Cankarjevim, čeprav nima za to oporišča ne v objektivnih dejstvih ne v osebnih srečanjih z »današnjo kritiko«. Kajti čeprav je njegovo razlikovanje med kritiko in »kritiko« docela točno in sprejemljivo, bi mu vendarle ta ali oni lahko oponesel: si tacuisses... Mimogrede naj opozorim tudi na nekatere jezikovne nedognanosti; poleg pomanjkljivosti v rabi ločil ter nekaterih primerov nedomače skladnje (n. pr. sva si na jasnem česa kulise, str. 120), moti manira, ki postavlja glagol na konec stavka, zlasti pa preveč mehanično privzeto pravilo v »sam sebe ga je bilo sram« (str. 303). Če je Breznik dopustil, a ne brezpogojno predpisal: Ljubi sam sebe (poleg ljubi samega sebe), ne gre, da bi sedaj kar »pisali o sam (!) sebi« (Naša knjiga, IV., 1943, str. 5). Kar je namreč pri osebnih glagolih razumljivo in dopustno, ni več opravičljivo pri brezosebni glagolih ali pa celo v zvezi s predlogi.

Kljub temu pa je Simčičevo »Prebujenje« živahno pisana knjiga, zanimiva ne samo kot prvi večji spis mladega avtorja, ampak tudi kot napoved in obljuba resničnega pisatelja.

France Vodnik.

Zorko Simčič: Tragedija stoletja. Satire in humoreske. Samozaložba. Natisnila Zadružna tiskarna v Ljubljani 1944. Strani 138.

»Tragedija stoletja« je izšla sicer po »Prebujenju«, vendarle so pričujoče »satire in humoreske« starejšega izvora in dejansko predstavljajo pisateljeve literarne prvence. Vsi sestavki razen treh so bili — kakor beremo v opombi ob koncu knjige — že objavljeni v raznih revijah in časopisih v letih 1938 do 1943, ko jih je avtor izbral in pripravil za tisk. Naslov, ki je povzet po prvem izmed njih, utegne pri kom vzbuditi napačno pričakovanje glede na vsebino knjige, ki predstavlja zbirko časopisnih podlistkov z večjo ali manjšo literarno ambicijo. Motivi teh spisov so zajeti iz kulturnega, zlasti umetniškega življenja, dalje iz domačega ali šolskega ter vobče dijaškega okolja in predstavljajo vsakdanje dogodke, ki pa jim skuša najti avtor smisel bodisi v humorju ali rahlo poudarjeni satirični osti. Pisatelja ne zanima toliko zunanja obnova zgodbe, temveč se mu zdita važna predvsem oris položaja in miselna poanta. Tako je poudarek teh črtic manj v njihovi snovi kakor v njihovi obdelavi. To se kaže tudi v zunanji obliki, saj se pripovedovanje v običajnem smislu prav rado umakne razmišljanju v obliki samogovora ali kramljanju v slogu tako imenovanih literarnih kozerij. Vendarle pa je avtor s temi sestavki, med katerimi so še najboljši »Šestilo«, »Posredovanje umetnin«, »Filozofizem«, bolj pomnožil, kakor obogatil spored naše humoristične literature. Pisatelju resda ne moremo odrekati duhovitosti in spretnosti časopisnega kramljavca, kljub temu pa je njegov humor nekam hladen, ker pač